

розвитку резильєнтності здатності справлятися і адаптуватися до життєвих проблем та / або відновлюватися після травматичної / стресової події (Padesky, Mooney, 2012). У структурі резильєнтності виділено: ефективні стратегії подолання; ресурсні емоційні стани; когнітивну гнучкість і рефреймінг, цінності, цілі, сенс життя, духовність; соціальні ресурси та соціальну компетентність.

До напрямів терапевтичних інтервенцій, спрямованих на розвиток резильєнтності належать:

- ідентифікація та активація цінностей;
- формування поведінкових моделей, пов'язаних з функціональними копінгамі (поведінкова активація, планування та вирішення проблем);
- робота з думками (виявлення та модифікація / реструктуризація дисфункціональних автоматичних думок і переконань);
- активація ресурсних емоційних станів;
- зміцнення соціальних зав'язків.

Список бібліографічних посилань:

1. Вестбрук Дж., Кеннерлі Г., Кірк ДЖ. Вступ у когнітивно-поведінкову терапію. Львів : Свічадо, 2014. 420 с.

2. Кишенькове керівництво к МКХ-10. Класифікація психічних та поведінкових розладів з глосарієм та дослідницькими діагностичними критеріями. ФОП Назаренко Т. В. (Одержано 27.03.2023)

УДК: 159.9

Дмитро Миколайович БОНДЗИК,

*старший викладач кафедри соціології та психології факультету № 6
Харківського Національного університету внутрішніх справ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6462-6585>*

ДЕВІАНТНА ПОВЕДІНКА ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сучасне суспільство сьогодні спантеличене вирішенням проблем соціалізації неповнолітніх, пошуком підходів профілактики протидії всієї девіантної поведінки підлітків. Для нашої країни ці проблеми є найбільш актуальними, оскільки вже більше року триває війна в Україні, воєнний стан призводить до сильного стресу та тривоги у підлітків. Вони відчують занепокоєння за свою безпеку та добробут своїх близьких, а також зіткнулися з руйнуванням свого рутинного життя та втратою стабільності. Підлітки включені у військові дії, що спричиняє у них травми, потрясіння та інші психологічні проблеми. Це може призвести до розвитку депресії, тривожності, посттравматичного стресового розладу (ПТСР) та інших проблем. Також однією з головних проблем – це відсутність доступу до

освіти та культурних заходів, що сприяє розвитку девіантної поведінки. Зараз у підлітків багато вільного часу та мінімальний контроль з боку батьків, вчителів, оскільки багато шкіл перешли на online навчання і підлітки знаходяться вдома без контролю дорослих і значний час перебувають у інтернеті, результатом чого стався підлітковий масовий вступ у ЧВК «Редан», основна мета новоствореного в Україні руху – провокація масових зборів для подальшого фізичного протистояння. Тобто все робиться для того, щоби дестабілізувати внутрішню ситуацію в країні. Підлітки можуть піддаватися впливу агресивних та насильницьких культурних зразків, що може призвести до розвитку девіантної поведінки. Військовий стан може посилити цей чинник, оскільки агресивні зразки поведінки можуть бути частиною життя підлітків за умов військового конфлікту [4, с. 153]. Економічні проблеми можуть стати причиною розвитку девіантної поведінки у підлітків за умов воєнного стану.

Не вирішивши проблему девіантної поведінки підлітків сьогодні, держава приречена позбутися соціальної рівноваги та благополуччя завтра, оскільки злочинність молодшає з кожним днем та приймає все найбільш стійкий рецидивний характер [1, 21]. Тому проблеми стану здоров'я, проведення вільного часу неповнолітніх, їх соціальна захищеність повинні займати певне місце у переліку завдань, які стоять перед державою.

Девіантна поведінка підлітків може посилюватися в умовах воєнного стану через стрес, невизначеність та втрату стабільності в житті. Деякі з поширених форм девіантної поведінки, які можуть виникнути в цій ситуації, включають:

1. Вживання наркотиків та алкоголю: Підлітки можуть використовувати наркотики та алкоголь як механізм для справлення зі стресом, що може призвести до залежності та підвищеної ризикованості.

2. Бездоглядність: Відсутність структури та порядку може призвести до того, що підлітки почнуть нехтувати правилами та обмеженнями, які зазвичай існують у їхньому житті.

3. Злочинність: Деякі підлітки можуть стати схильними до кримінальної поведінки, такої як крадіжка, грабіж та насильство.

4. Сексуальна поведінка: В умовах воєнного стану може зростати ризик несанкціонованих статевих відносин, а також збільшуватися ймовірність підліткових вагітностей та поширення інфекцій, що передаються статевим шляхом [3, с. 311].

5. Соціальна ізоляція: В умовах військового конфлікту можуть виникнути проблеми із соціальною адаптацією, ізоляцією та погіршенням психічного здоров'я.

Окрім того, підлітки можуть відчувати відчай та безнадію, що може призвести до суїцидальної поведінки. Нерідко вони можуть звертатися до антигромадських та злочинних дій, щоб забезпечити собі харчі та інші життєво важливі речі [2, 97].

Для попередження девіантної поведінки підлітків в умовах воєнного

стану важливо забезпечити їм достатній рівень соціальної підтримки та психологічної допомоги. Також необхідно створити умови для їх навчання та розвитку, що допоможе їм забезпечити свою майбутню стабільність

Щоб запобігти або знизити девіантну поведінку підлітків в умовах воєнного стану, необхідно створювати умови для стабільності, передбачуваності та безпеки в їхньому житті. Це може включати встановлення правил та обмежень, забезпечення доступу до медичної допомоги та психологічної підтримки, а також створення можливостей для спілкування та соціальної активності. Також можна запобігти розвитку девіантної поведінки у підлітків через створення умов для нормального життєвого та соціального функціонування підлітків. До них можуть належати доступ до освіти та охорони здоров'я, участь у культурних та спортивних заходах, а також наявність соціальної підтримки.

Список бібліографічних посилань:

1. Волошина О. В. Педагогічні умови виховання толерантності у підлітків старшого віку в позакласній роботі : дис... канд . пед. наук : 13.00.07 / Оксана Василівна Волошина. – Вінниця, 2007. – 197 с.
2. Вольнова Л. М. Профілактика девіантної поведінки підлітків: навч.-метод. посібник до спецкурсу «Психологія девіацій» для студентів спеціальності «Соціальна педагогіка» у двох частинах. Ч. II. Практична частина. 2-ге вид., перероб і доповн. К., 2016. 193 с.
3. Говорун Т., Кікінежді О. Стать та сексуальність: психологічний ракурс. Тернопіль, 1999. 384 с
4. Максимова Н.Ю. Безпека життєдіяльності: Соціальнопсихологічні аспекти алкоголізму та наркоманії: Навчальний посібник /Н.Ю.Максимова. К.: Либідь, 2006. 328 с.
(Одержано 23.03.2023)

УДК 159.922.76 – 056.34

Ірина Анатоліївна БОТНАРЕНКО,

*кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем протидії злочинності навчально-наукового інституту
№ 1 Національної демії внутрішніх справ,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4697-3767>*

ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ПСИХОКОРЕКЦІЇ ДІТЕЙ, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВІД ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Роль емоційної сфери в житті дитини надзвичайно важлива: саме емоції допомагають їй сприймати реальність і реагувати на неї. Емоції як реакції на відповідні подразники проявляються в поведінці дитини в перші години життя та дають змогу дорослим ідентифікувати настрій та стан (радість, сум тощо) останньої. Навіть малюк, який перебуває в утробі матері, вже вміє виявляти емоції, реагуючи на певні дії характером рухів: ворухінням, активним штовханням чи перевертанням.